

Warszawa, dn. 16 marca 1993 r.

RPO/111969/92/VI/JP

Sąd Najwyższy
Izba Cywilna

W a r s z a w a

Wniosek

Rzecznika Praw Obywatelskich

o podjęcie uchwały mającej na celu wyjaśnienie
przepisów prawnych budzących wątpliwości

Powołując się na art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. Nr 21, poz. 123 z późn. zm. j.t. Dz.U. Nr 109 z 1991 r., poz. 471), oraz art. 16 ust. 2 w zw. z art. 13 pkt 3 ustawy z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym (j.t. Dz.U. z 1990 r. Nr 26, poz. 153 ze zm. 1991 r. Dz.U. Nr 83, poz. 371)

w n o s z ę

o wyjaśnienie następujących zagadnień prawnych:

- czy z chwilą wejścia w życie art. 64 ust. 2 Prawa górnictwa w brzmieniu uwzględniającym zmianę wynikającą z ustawy z dnia 9 marca 1991 r. o zmianie prawa górnictwa (Dz.U. Nr 31, poz. 128) przedsiębiorstwo górnicze ponosi koszty eksploatacji i remontów urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodę wykonanych w wyniku trwałego zaniku wody lub utraty jej przydatności do użytku ludności lub potrzeb inwentarza a będących skutkiem robót górniczych bez względu na okres wykonania tych urządzeń oraz źródło finansowania kosztów ich wykonania,

- czy osoby poszkodowane szkodą górnictwą polegającą na trwałym zaniku wody lub utratą jej przydatności dla potrzeb inwentarza, pobierające obecnie wodę z urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodę, uiszczają ustaloną we właściwym trybie opłatę za wodę pomniejszoną o koszty eksploatacji i remontu tych urządzeń bez względu na okres, w którym urządzenia zostały wykonane oraz bez względu na źródło sfinansowania ich wykonania.

Uzasadnienie

Dekret z dnia 6 maja 1959 r. - Prawo górnictw (j.t. Dz.U. z 1978 r. Nr 4, poz. 12 ze zm. z 1984 r. Nr 35, poz. 186, z 1987 r. Nr 33, poz. 180, Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 35, poz. 192 z 1990 r. Nr 14, poz. 89, z 1991 r. Nr 31, poz. 128 i z 1991 r. Nr 31, poz. 128) normuje m.in. odpowiedzialność przedsiębiorstwa wydobywającego kopaliny stanowiące surowiec. Przepis art. 64 ust. 1 dekretu ustala, że jeżeli wskutek robót górnictwych nastąpi trwały zanik wody lub utrata jej przydatności do użytku ludności lub potrzeb inwentarza naprawienie szkody górnictwej polega na budowie studni lub innych urządzeń zapewniających trwałe zaopatrzenie ludności w odpowiednią ilość wody do użytku domowego i dla potrzeb inwentarza, co najmniej według stanu z okresu bezpośrednio przed powstaniem szkody, natomiast w/g art. 64 ust. 2 w razie gdy względy racjonalnej gospodarki wymagają budowy urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodę, przedsiębiorstwo górnictw obowiązuje jest zapewnić nakłady, stanowiące udział w kosztach budowy takich urządzeń. Z treści tych przepisów wynika, że o budowie w następstwie szkód górnictwych urządzeń zbiorowego zaopatrzenia nie decydowało przedsiębiorstwo górnictw, którego działalność spowodowała trwały zanik wody lub utratę jej przydatności do użytku ludności lub potrzeb inwentarza, ale wyłącznie względy racjonalnej gospodarki wodą. Przepis powyższy przesądził również, iż koszt budowy urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodę nie musiał obciążać w pełni przedsiębiorstwa górnictw, którego działalność spowodowała zanik wody lub utratę przydatności.

W praktyce koszt budowy mógł w przeważającej części, a nawet w całości pokryty być z innych źródeł finansowania inwestycji państwowych.

Według stanu prawnego sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 9 marca 1991 r. o zmianie prawa górniczego, osoby poszkodowane szkodą górniczną, polegającą na zaniku wody, w przypadku wybudowania urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodę, uiszczają opłatę za wodę pobieraną z tych urządzeń na ogólnie obowiązujących zasadach. Z dniem 27 kwietnia 1991 r. przepis art. 64 ust.2 Prawa górniczego został uzupełniony. Z mocy ustawy z dnia 9 marca 1991 r. treść tego przepisu zawiera również drugie zdanie w brzmieniu "Przedsiębiorstwo górnicze ponosi wówczas koszty eksploatacji i remontów tych urządzeń". Ponieważ przepis art. 64 Prawa górniczego posiada charakter materialno-prawny, jego uzupełnienie w podaną treść oznacza, że zakres odpowiedzialności przedsiębiorstwa górniczego za szkody górnicze został rozszerzony o obowiązek ponoszenia kosztów eksploatacji i remontów tych urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodę, które zostały wybudowane w związku z naprawieniem szkody górnicznej, polegającej na trwałym zaniku wody lub utracie jej przydatności do użytku. Zaistniały stan prawny powoduje, że podmioty gospodarcze eksploatujące takie urządzenia mogą wystąpić z roszczeniami o zapłatę kosztów eksploatacji i remontów tych urządzeń do przedsiębiorstwa górniczego. Spór może wytoczyć każda zainteresowana osoba, również właściwy organ samorządu terytorialnego (art. 77 ust. 1 Prawa górniczego).

Według stanu prawnego sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 9 marca 1991 r. o zmianie prawa górniczego, osoby poszkodowane szkodą górniczną, polegającą na zaniku wody w przypadku wybudowania urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodę uiszczają opłatę za wodę. Opłata za wodę dostarczaną z urządzeń należących do Skarbu Państwa ustalana jest na zasadach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 1986 r. w sprawie urządzeń za-

opatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków (Dz.U. Nr 47, poz. 234 i z 1989 r. Nr 4, poz. 25 oraz z 1990 r. Nr 89, poz. 522). Opłata za wodę z urządzeń stanowiących własność komunalną ustalana jest przez gminy w oparciu o art. 30 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. Nr 16, poz. 95 z późn. zm.). Opłata obejmuje z reguły przeciętne koszty eksploatacji urządzeń, co nie oznacza, że nie może obejmować również innych kosztów. W każdym razie koszty eksploatacji i remontów urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodą ponoszone przez przedsiębiorstwo górnicze, o których mowa w art. 64 ust. 2 Prawa górniczego, nie równoważą kosztów dostarczania wody odbiorcom.

W tych warunkach trudno wyrazić pogląd, że ustalane przez właściwe organy opłaty za wodę obejmują jedynie koszty eksploatacji i remontów urządzeń oraz, że w związku ze zdaniem drugim art. 64 ust. 2 Prawa górniczego osoby poszkodowane szkodą górniczą, polegającą na zaniku wody lub utracie jej przydatności a pobierające wodę z wybudowanych urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodę zostały zwolnione od zapłaty za dostawę wody. Wspomnieć przy tym należy, że zarządzenie Nr 7 Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 21 czerwca 1989 r. w sprawie przeciętnych norm zużycia wody (Dz.Urz.Min.Gosp.Przestrz.i Bud. Nr 1, poz. 3) określa normy zużycia wody dla urządzeń należących do Skarbu Państwa.

Według oceny odbiorców wody, przewidziane art. 64 ust. 2 Prawa górniczego rozszerzenie odpowiedzialności przedsiębiorstwa górniczego przez zobowiązanie go do ponoszenia kosztów eksploatacji i remontów urządzeń zaopatrzenia w wodę, wybudowanych w ramach likwidacji szkód górniczych, upoważnia poszkodowanych do korzystania z wody na koszt przedsiębiorstwa górniczego. Niejasność przepisów prawnych spowodowała, że pod koniec 1991 r. wystąpiło, w/g posiadanych przez Rzecznika informacji, niepłacenie przez odbiorców za wodę. Także, pomimo treści zdania drugiego art. 64 ust. 2 Prawa górniczego również kopalnie odmawiają zapłaty za

dostarczaną indywidualnym odbiorcom wodę z wodociągów wybudowanych w ramach szkód górniczych, uznając, że sformułowanie zdania drugiego art. 64 ust. 2 Prawa górniczego nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu ich odpowiedzialności. Nadto przedsiębiorstwa górnicze oceniają, iż przepis art. 64 ust. 2 może mieć znaczenie przy określaniu zakresu odpowiedzialności za zanik wody lub utratę jej przydatności, które wystąpiły po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 9 marca 1991 r. tzn. po dniu 27 kwietnia 1991 r., a ponieważ "ustawa nie działa wstecz", tak więc jej postanowienia odnoszą się do wodociągów, które istniały w dniu jej wejścia w życie. Z tym poglądem Rzecznik Praw Obywatelskich nie może się zgodzić. Interpretacja gramatyczna i logiczna, a także celowościowa przemawia za poglądem, iż począwszy od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 9 marca 1991 r. przedsiębiorstwa górnicze ponoszą koszty eksploatacji i remontów wszystkich urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodę, bez względu na źródło sfinansowania kosztów ich budowy i terminu wykonania, o ile budowa tych urządzeń była wynikiem prowadzonych przez to przedsiębiorstwo robót górniczych, których skutkiem jest trwały zanik wody lub utrata jej przydatności do użytku ludności lub potrzeb inwentarza.

W związku z zaistniałym stanem, w którym odbiorcy wody z urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodę wybudowanych w wyniku robót górniczych odmawiają zapłaty opłat za wodę, a przedsiębiorstwa górnicze odmawiają pokrywania kosztów eksploatacji i remontów tych urządzeń, istnieje potrzeba wyjaśnienia wątpliwości powstałych w związku ze stosowaniem art. 64 ust. 2 dekretu z dnia 6 maja 1959 r. - Prawo górnicze w brzmieniu uwzględniającym uzupełnienie jego brzmienia wynikające z ustawy z dnia 9 marca 1991 r. Wyjaśnienia wymaga także zakres wpływu określonego tym przepisem obowiązku ponoszenia przez przedsiębiorstwo

górnictwa koszty eksploatacji i remontów urządzeń na wysokość opłaty uiszczanej za wodę przez jej odbiorców z urządzeń wykonanych w wyniku szkody górniczej.

W tych warunkach Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi, aby Wysoki Sąd Najwyższy wyjaśnił określone we wniosku zagadnienia prawne budzące wątpliwości.

Załącznik. 6 odpisów
niniejszego wniosku

Prof. dr Tadeusz Zieliński